

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО**

Факультет іноземних мов

Кафедра методики навчання іноземних мов

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: **«Розвиток іншомовної лексичної компетентності учнів старших класів у парадигмі патріотичного виховання»**

Студентки 2 курсу групи 2 МСОАЗ

Галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальності 014 Середня освіта

Спеціалізації 014.021 Англійська мова і

література

Біктімірової Юлії Олексіївни

Використання чужих ідей,

Науковий керівник

результатів і текстів мають

Дмітренко Наталя Євгеніївна

посилання на відповідне джерело

доктор педагогічних наук, професор

(підпис)

(ініціали, прізвище)

Розширена шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Голова комісії _____

(підпис)

(ініціали, прізвище)

Члени комісії _____

(підпис)

(ініціали, прізвище)

(підпис)

(ініціали, прізвище)

(підпис)

(ініціали, прізвище)

м. Вінниця – 2023 рік

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ІНШОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ У ПАРАДИГМІ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ	7
1.1. Загальна характеристика іншомовної лексичної компетентності учнів старших класів	7
1.2. Роль і місце виховної мети у навчанні іноземної мови учнів старших класів	18
1.3. Особливості патріотичного виховання на уроках англійської мови учнів старших класів	27
Висновки до розділу 1	32
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА РОЗВИТКУ ІНШОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ У ПАРАДИГМІ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ	34
2.1. Комплекс вправ для розвитку іншомовної лексичної компетентності в учнів старших класів	34
2.2. Організація і проведення пробного навчання іншомовної лексики патріотичного спрямування учнів старших класів	64
2.3. Аналіз результатів пробного навчання іншомовної лексики патріотичного спрямування учнів старших класів	72
Висновки до розділу 2	75
ВИСНОВКИ	77
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	80

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасна мета навчання іноземних мов не зводиться лише до формування мовних навичок і мовленнєвих умінь. Компетентнісний підхід розширює прагматичну складову мети навчання: у процесі навчання іноземної мови учні розвивають свою іншомовну лексичну компетентність, з якої відбувається формування інших ключових і (на профільному етапі навчання) найпростіших основ професійних компетентностей з вирішення завдань соціальної діяльності у її різних сферах.

Формування та розвиток ключових компетентностей на старшому етапі загальної середньої освіти набуває нині все більшої значущості. Як відомо, ключові компетентності формуються засобами освітніх предметів. Однак через свою «багатопредметність» іноземна мова, як і філологічна освіта в цілому, відіграє особливу роль у їх формуванні та розвитку.

В наш час від правильно сформованої громадянської позиції молоді залежить майбутнє нашої країни, її політичне та економічне зростання. Саме тому зараз багато уваги приділяється національно-патріотичному вихованню учнів. В умовах сучасної соціальної ситуації потрібно говорити про почуття патріотизму. Патріотизм сьогодні є моральною основою життєздатності нашої держави і виступає як важливий внутрішній мобілізуючий ресурс розвитку суспільства [3].

Серед багатьох навчальних дисциплін предмет «Англійська мова» займає особливе місце. Його своєрідність у тому, що під час вивчення учні набувають не знання основ науки, а навички і вміння користуватися чужою мовою як засобом спілкування, а також засобом отримання нової корисної інформації, що надає вчителям можливості щодо формування національно-патріотичної позиції учнів. Комунікативна спрямованість дисципліни «Англійська мова» передбачає не лише вивчення мови іншого

народу, а й глибоке розуміння і порівняння історії, традицій, звичаїв і побуту країни, мова якої вивчається.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні розвитку іншомовної лексичної компетентності учнів старших класів у парадигмі патріотичного виховання, а також розробці комплексу вправ і перевірки його ефективності у процесі пробного навчання.

Об'єкт дослідження – процес формування іншомовної лексичної компетентності учнів старших класів.

Предмет дослідження – навчання іншомовної лексики патріотичного спрямування учнів старших класів.

Відповідно до мети визначено **завдання дослідження:**

- розглянути загальну характеристику іншомовної лексичної компетентності учнів старших класів;
- описати роль і місце виховної мети у навчанні іноземної мови учнів старших класів;
- обґрунтувати особливості патріотичного виховання на уроках англійської мови учнів старших класів;
- розробити комплекс вправ для розвитку іншомовної лексичної компетентності в учнів старших класів;
- організувати і провести пробне навчання іншомовної лексики патріотичного спрямування учнів старших класів;
- проаналізувати результати пробного навчання іншомовної лексики патріотичного спрямування учнів старших класів.

З метою вирішення поставлених завдань нами було використано такі **методи дослідження**, як: аналіз наукових джерел у галузі методики навчання іноземної мови та психології; наукове спостереження за освітньою діяльністю учнів; пробне навчання; аналіз результатів навчальної діяльності учнів.

Теоретичне значення дослідження полягає у комплексному обґрунтуванні особливостей формування іншомовної лексичної компетентності учнів старших класів у парадигмі патріотичного виховання.

Практичне значення полягає у розробці комплексу вправ для розвитку іншомовної лексичної компетентності в учнів старших класів, які можуть бути використані на уроках англійської мови з метою патріотичного виховання.

Наукова новизна полягає в тому, що здійснюється ґрунтовна спроба дослідити розвиток іншомовної лексичної компетентності учнів старших класів у парадигмі патріотичного виховання.

Експериментальна база дослідження – комунальний заклад «Вінницький ліцей №2».

Апробація результатів дослідження здійснена на міжнародних і всеукраїнських конференціях:

1. 21 Міжнародна студентська інтернет-конференція «Мова. Освіта. Культура: Інтеграційні тенденції в сучасному світі» 14 квітня 2023, Вінниця.

2. Конференція «Сучасні проблеми лінгвістики, літературознавства, перекладознавства та методики викладання мови та літератури» 6 грудня 2022, Вінниця.

3. IV Всеукраїнська науково-практична конференція «Сучасні тенденції розвитку лінгвістики та лінгводидактики» 10 травня 2023, Рівне.

4. V Всеукраїнська науково-практична конференція «Іноземна мова у полікультурному просторі: досвід і перспективи» 6 квітня 2023, Кам'янець-Подільський.

5. IV Всеукраїнська наукова інтернет конференція «Діалог мов і культур у сучасному освітньому просторі» 14 листопада 2022, Суми.

6. Всеукраїнська науково-практична конференція «Актуальні проблеми філології та методики викладання іноземних мов у сучасному мультилінгвальному просторі» 26 жовтня 2022, Вінниця.

Загальна кількість публікацій – 6.

Структура роботи: Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел. Загальна кількість сторінок: 85.

ВИСНОВКИ

Нами було досліджено теоретичний фундамент розвитку іншомовної лексичної компетентності учнів старших класів в контексті патріотичного виховання. Патріотизм та володіння іноземною мовою об'єднуються з метою формування громадян світу, які розуміють та поважають культуру та цінності своєї країни, а також сприяють взаєморозумінню між націями.

Виховна мета у навчанні іноземної мови учнів старших класів відіграє ключову роль і має важливе місце. На цьому етапі навчання вона спрямована на формування комплексної освіченості, розвиток критичного мислення та готовності до активної участі в глобальному світі.

Розглядаючи наступне завдання нашої кваліфікаційної роботи відмітимо, що розвиток іншомовної лексичної компетентності учнів старших класів у парадигмі патріотичного виховання відіграє важливу роль у формуванні громадянської свідомості та патріотизму. Серед навчальної діяльності і завдань спрямованих на формування іншомовної лексичної компетентності патріотичного напрямку виділяємо: 1) учні можуть відображати різні сценарії, які розглядають патріотичні події, лідерів або сучасні проблеми в контексті іноземної мови; 2) учні можуть читати та аналізувати патріотичні тексти, включаючи вірші, пісні та розповіді, інтерпретуючи їх на іноземну мову; 3) учні можуть вести словники, де зберігають важливу лексику та вирази, пов'язані з патріотизмом та історією своєї країни; 4) учні можуть готувати та виконувати публічні виступи або доповіді про важливі події чи постаті в історії своєї країни на іноземній мові.

Зауважимо, що важливо також звернути увагу на підготовку вчителів, які відповідають за розвиток іншомовної лексичної компетентності учнів у контексті патріотичного виховання. Вони повинні

бути готові до використання інноваційних педагогічних підходів та методів для досягнення цієї мети.

Вивчили, що успішний розвиток іншомовної лексичної компетентності в контексті патріотичного виховання потребує співпраці всіх учасників освітнього процесу, а також створення відповідної навчально-методичної бази та фінансової підтримки. Це сприятиме формуванню учнів активними патріотами своєї країни, які розуміють і цінують її історію, культуру і цінності.

Нами було розроблено комплекс вправ спрямованих на формування лексичної компетентності патріотичного спрямування, ефективність якого було апробовано у процесі пробного навчання.

Пробне навчання включало в себе відбір специфічної лексики, створення відповідних навчальних матеріалів, інтерактивних завдань та вправ для закріплення лексики, а також оцінку успішності навчання для кожного учня. Також було розроблено план і програму, три плани-конспекти, які відповідають конкретним потребам та рівню знань учнів. Спочатку ми провели зріз (дали учням лексичний тест патріотичного спрямування), надалі провели уроки, на яких формували іншомовну лексичну компетентність патріотичного спрямування, вкінці було проведено ще один лексичний тест патріотичного спрямування. Результати зрізів було проаналізовано і узагальнено.

Завдяки проведеному пробному навчанню, спрямованому на розвиток іншомовної лексичної компетентності учнів 11-х класів можемо відмітити результати, яких ми досягли разом із школярами в процесі вивчення англійської мови:

1. Учні навчилися правильно використовувати нову лексику патріотичного спрямування в різних контекстах та ситуаціях.

2. Сформували принципи патріотичного світогляду: виховання в учнів патріотичних почуттів та розуміння важливості власної культури, історії та національних традицій.

3. Здійснювали спроби підготовки до міжнародного спілкування: Вивчення англомовної лексики патріотичного спрямування допомагає учням в подальшому спілкуватися з іноземцями на теми, які пов'язані з національною культурою та історією.

4. Відмітимо, що збільшився рівень мотивації до вивчення англійської мови: Вивчення патріотичної лексики, яка цікава та актуальна для учнів підвищує їхній інтерес до предмету та змушує більше зусиль приділяти навчанню.

Аналіз результатів проведеного пробного навчання підтвердив ефективність розробленого комплексу вправ спрямованого на формування іншомовної лексичної компетентності патріотичної тематики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрамович С. Д., Чікарькова М. Ю. Мовленнєва комунікація. Київ: Центр навчальної літератури, 2004. 472 с.
2. Баранова С.В. Нетрадиційний урок як сучасний спосіб слідування сучасній доктрині освіти в Україні. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, 2018, VI (73), Issue: 175, P. 7–10. <https://doi.org/10.31174/SEND-PP2018-175VI73-01>.
3. Бех І.Д. Програма українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді. *Гірська школа Українських Карпат*. 2015. № 12-13. С. 26-37.
4. Біктімірова Ю. Впровадження концепції національно-патріотичного виховання на уроках англійської мови. Сучасні тенденції розвитку лінгвістики та лінгводидактики: IV Всеукраїнська науково-практична конференція. Рівне: 2023. С. 278-280.
5. Біктімірова Ю. Методика формування комунікативної компетентності старшокласників в англійськомовному діалогічному мовленні засобами інтерактивного навчання. Актуальні проблеми філології та методики викладання іноземних мов у сучасному мультилінгвальному просторі: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. Вінниця: 2022. С. 148-150.
6. Біктімірова Ю. Основи розвитку іншомовної лексичної компетентності учнів старших класів. Іноземна мова у полікультурному просторі: досвід та перспективи: Матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції. Кам'янець-Подільський: 2023. С. 58-59.
7. Біктімірова Ю. Особливості навчання лексики учнів старшого шкільного віку. Мова, освіта, культура: Інтеграційні тенденції в сучасному світі: XXI міжнародна студентська Інтернет-конференція. Вінниця: 2023. С. 130-133.

8. Біктімiрова Ю. Особливостi патрiотичного виховання на уроках англiйською мови учнiв старших класiв. Дiалог мов i культур у сучасному освітньому просторі: Матеріали VI Всеукраїнської наукової інтернет-конференції. Суми: 2022. С. 10-13.

9. Біктімiрова Ю. Фактори впливу на процес навчання іноземної мови учнiв старших класiв. Сучасні проблеми лінгвістики, літературознавства, перекладознавства та методики викладання мови і літератури: тези доповідей та повідомлень наукової інтернет-конференції студентів. Вінниця: ТОВ «Друк плюс». 2022. Випуск 8. С.172-174.

10. Білоус С. Мета і зміст навчання майбутніх філологів англiйського усного монологічного персуазивного мовлення. Науковий вісник МНУ імені В.О. Сухомлинського. Педагогічні науки. 2017. № 1 (66). С. 189–193.

11. Волосовець А.М. Використання опор у процесі формування умінь і навичок монологічного мовлення: робота на здобуття кваліфікаційного ступеня бакалавра; спец. 035 – філологія [Електронний ресурс]; наук. керівник С.В. Баранова. Суми: СумДУ. 2019. 36 с. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/73096>.

12. Герус О.С. Формування англomовної лексичної компетенції учнів старшої школи засобами змішаного навчання. Сучасні світові тенденції розвитку науки та інформаційних технологій: Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 24-25 травня 2019 р) / ГО «Інститут інноваційної освіти»; «Науково-навчальний центр прикладної інформатики НАН України. Одеса: ГО «Інститут інноваційної освіти», 2019. С. 8-13.

13. Гончарук Н.М. Психологічні особливості монологічного мовлення як засобу спілкування дітей підліткового віку. Проблеми сучасної психології, 2010. С. 149–158.

14. Горак В. В. Національно-патріотичне виховання підростаючого покоління в Україні : аналітичний огляд. Шкільна бібліотека плюс. 2015. № 13/14. С. 20-26.

15. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології: підручник [3-те вид., випр.]. Київ: Академвидав, 2015. 304 с.

16. Дмитренко Н., Волошина О., Бельдій А. Середовище закладу освіти як фактор розвитку соціальної компетентності учнів основної школи. Актуальні питання гуманітарних наук. 2023. Вип. 62(1). С. 320-326. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/62-1-48>

17. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Науковий редактор українського видання доктор пед. наук, проф. С.Ю. Ніколаєва. Київ: Ленвіт, 2003. 273 с.

18. Задільська Г. Когнітивно-комунікативний підхід до навчання монологу та діалогу мовлення студентів-філологів ЗВО. Молодь і ринок, 2019, № 8, С. 64–67. <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2019.179342.10>

19. Кадащук А. Р. Можливості інтерактивного навчання іноземних мов учнів старшої школи в умовах нової української школи. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/28272/1/%D0%9A%D0%B0%D0%B4%D0%B0%D1%89%D1%83%D0%BA.pdf>

20. Кардаш Л.В. Специфіка монологічного мовлення: психологічний та лінгвістичний аспекти. Наукові записки Національного університету «Острозька академія», Серія «Філологічна», 2015, Випуск 57, С. 54–58.

21. Клименко М.В. Когнітивний підхід до навчання спілкування англійською мовою. Англійська мова та література. 2017. № 7/8. С. 63.

22. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: [підручник]. 2 ге вид., випр. і перероб. / кол. авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвої. Київ: Ленвіт, 2002. 328 с.

23. Методика навчання іноземних мов і культур : теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів

: Бігич О.Б., Бориско Н.Ф., Борецька Г.Е. та ін. / за загальн. ред. С.Ю. Ніколаєвої. Київ: Ленвіт, 2013. 590 с.

24. Методика формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетенції: Курс лекцій: [навч. метод. посібник для студ. мовних спец. осв.-кваліф. рівня «магістр»] / Бігич О.Б., Бориско Н.Ф., Борецька Г.Е. та ін. / за ред. С.Ю. Ніколаєвої. Київ: Ленвіт, 2011. 344 с.

25. Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов 10 – 11 класи. Для іноземних мов: Англійська мова, Німецька мова, Французька мова, Іспанська мова: URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/2018-2019/inozemni-movi-10-11-19.09.2017.pdf>

26. Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов 10-11 класи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/2018-2019/inozemni-movi-10-11-19.09.2017.pdf>.

27. Національно-патріотичне виховання учнів загальноосвітніх навчальних закладів в умовах модернізаційних суспільних змін : рекомендаційний бібліографічний список / упоряд. О. В. Углова; ред. Л. І. Самчук. Шкільна бібліотека плюс. 2015. № 19/20. С. 15-31.

28. Несвіт А.М. Англійська мова: Ми вивчаємо англійську мову: підруч. для 10 кл. загальноосвіт. навч. закл. (9-й рік навч.): профільний рівень. Київ: Генеза, 2010. 304 с.

29. Несторенко Д.В. Монологічне мовлення у навчальних програмах з іноземних мов. Перекладацькі інновації [Електронний ресурс] : матеріали Х Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, м. Суми, 20–21 березня 2020 р. / редкол.: С.О. Швачко, І.К. Кобякова, О.О.

Жулавська та ін. Суми : Сумський державний університет, 2020. С. 198–199.

30. Ніколаєва С. Ю. Основи сучасної методики викладання іноземних мов (схеми і таблиці): Навчальний посібник. Київ: Ленвіт, 2008. 285 с.

31. Ніколаєва С.Ю. Міжкультурна іншомовна освіта в Україні. Молодий вчений, 2015, № 8. С. 125–131.

32. Пилищук О. Формування мовленнєвої компетенції учнів старших класів як соціальне замовлення закладам нового типу. Наукові записки. Серія: Педагогіка, 2008, № 1. С. 100–103.

33. Підручна З. Навчання спонтанного монологічного мовлення. Наукові записки. Серія : Педагогіка, 2006, № 4. С. 140–144.

34. Сухомлинська О. Патріотизм як цінність: погляд на історію і сьогодення. Шлях освіти, 2010, № 2, С. 10–14.

35. Тарнопольський О.Б. Методика викладання іноземних мов та їх аспектів у вищій школі: підручник. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2019. 256 с.

36. Терещук Д.Г. Особливості розвитку іншомовних комунікативних стратегій у говорінні. Наукові записки. Серія: Педагогіка, 2012, № 3, С. 74–78.

37. Abu Sa'aleek A.O. Students' Perceptions of English Language Learning in the Facebook Context. Teaching English with Technology. 2015. Vol. 15(4). P. 60–75. URL: <http://yadda.icm.edu.pl/yadda/element/bwmeta1.element.desklight-77f35fe5-4357-4e95-83c5-e609497aa166>.

38. Atoye R.O. On Teaching Communicative Competence in ESL. Taiwan Journal of TESOL. 2004. Vol. 1(2). P. 45–63. URL: <http://www.tjtesol.org/attachments/article/327/TaiwanJournalofTESOLVol.1No.2-2.pdf>.

39. Dmitrenko, N., Dolia, I., Nikolaaeva, S. Soft Skills Development of Prospective Educators by Means of Problem-Based ESP Learning. *The New Pedagogical Review*. 2020. Vol. 6 (2). P. 124-135. [https://doi: 10.15804/tner.2020.60.2.10](https://doi.org/10.15804/tner.2020.60.2.10)

40. Dmitrenko, N., Vokoshyna, O., Budas, Iu., Klybanivska, T. Formation of Ethical Culture of Intending Educators in the Educational Process of Higher Education Institution. *Society. Integration. Education. Proceedings of the International Scientific Conference*. May 28th-29th, 2021. Rezekne, Rezekne Academy of Technologies. Vol.I. P. 95-104. <https://doi.org/10.17770/sie2021vol1.6293>

41. Dmitrenko, N., Voloshyna, O., Budas, Iu., Davydiuk, M., Oliinyk, N. Formation of Teenagers' Value Orientations through Creolized Texts. *Postmodern Openings*. 2022. Vol. 13(1). P. 47-65. <https://doi.org/10.18662/po/13.1/384>

42. Iliescu A. Methods of Teaching English as a Foreign Language. *Papers of the Sibiu Alma Mater university Conference*. 2014. Edition 8. P. 304–308.

43. Krasulia, A. Blended Learning: Advantages and Disadvantages in the EFL Classroom. *Якісна мовна освіта у сучасному глобалізованому світі: тенденції, виклики, перспективи: матеріали І Всеукраїнської науковопрактичної конференції*. Суми: СумДУ. 2017. С. 220-224.

44. Nurmukhanova D. Competency-based approach to teaching foreign languages in Kazakhstan. *Rural environment. Education. Personality*. Jelgava. 2014. P. 116–122.

45. Sheils J. *Kommunikation im Fremdsprachenunterricht*. Strasbourg: Council of Europe press, 1994. 334 p.